Asiantuntijalausunto: Puolustusteollisuuden kehittäminen selontekokaudella Suomessa ja EU:ssa

Materiaalipolitiikan kokonaisuudessa kotimaisella puolustusteollisuudella on merkittävä rooli sekä keskeisten asejärjestelmien ylläpidossa että uusien suorituskykyjen kehittämisessä. Toimivalla, elinkelpoisella ja kansainvälisesti kilpailukykyisellä kotimaisella puolustusteollisuudella on merkittävä rooli sotilaallisen huoltovarmuuden turvaamisessa.

Muutaman viime vuoden aikana puolustusvoimien Suomesta hankittavien tavaroiden ja palvelujen vuosittaiset osuudet ovat kasvaneet. Eri teollisuuden toimijoilla on ollut aikaisempia vuosia parempi tilauskanta ja mahdollisuus profiloitua vientimarkkinoilla Suomen puolustusvoimien toimittajana, josta on voinut olla referenssihyötyä vientimarkkinoilla.

Suomalaisilla yrityksillä on jatkossa kasvava ja merkittävä rooli Ukrainan tukemisessa uuden 660 miljoonan euron Ukraina-tukiohjelman myötä. Lisäksi on jo päätetty kasvattaa ampumatarviketuotantoa ja käynnistää kotimainen TNT-tuotanto. Usealla muullakin puolustusteollisen tuotannon alueella, kuten johtamisjärjestelmissä, miinoissa ja räjähteissä, ajoneuvoissa ja käsiaseiden patruunoissa, Suomi kykenee tuottamaan kansainvälisesti erittäin kilpailukykyisiä tuotteita.

Puolustushallinto tukee puolustusteollisuuden vientitoimintaa, yritysten kansainvälistymistä sekä kansainvälisten yhteistyömahdollisuuksien hyödyntämistä. Puolustusviennin edistäminen edelleen seuraavin toimenpitein lähitulevaisuudessa edellyttää huomattavaa resurssien lisäämistä ja/tai kohdentamista.

<u>Vienninedistämisen ja toimintaympäristön kehittäminen</u>

Puolustusalan kauppa perustuu pitkälti hallintojen väliseen yhteistyöhön ja kotimaisen osaamisen viestimiseen kumppanimaille. Tällä hetkellä käytössä on ns. hybridi G2G (government to government) -malli, jossa hallintojen välinen yhteistyö tukee kaupallisen sopimuksen valmistelua ja toimeenpanoa. Malli on jo osoittanut toimivuutensa, ja tätä yhteistyömuotoa kehitetään edelleen osana vienninedistämistä.

Puolustushallinnon yhteistyötä muiden viranomaisten kanssa syvennetään puolustusviennin tukemiseksi. Laajennettua G2G-myyntimallia on arvioitu puolustusministeriön johtamassa työryhmässä.

Hallituskauden aikana tarkastellaan puolustustarvikkeiden vientivalvontaa koskevan lainsäädännön uudistamistarpeet. Uudistamisen tavoitteena on säilyttää johdonmukainen, tasapuolinen ja ennakoitava puolustustarvikkeiden vientivalvonta muuttuneessa turvallisuustilanteessa.

<u>Puolustushallinnon tuki kansainvälisille yhteishankkeille</u>

Puolustushallinnon ja suomalaisen teollisuuden yhteistyöllä on käynnistetty kansainvälisiksi kasvaneita yhteistyöhankkeita ja luotu uusia vientimahdollisuuksia; esimerkkejä

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Puolustusministeriö
PL 31
FI-00131 Helsinki
Finland

Käyntiosoite
Besöksadress
Office
Eteläinen Makasiinikatu 8
00130 Helsinki
Finland

Puhelin
Telefon
Telephone
0295 16001
Internat. +358 295 16001

Faksi
Fax
Fax
(09) 160 88244
Internat. +358 9 160 88244

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet
kirjaamo@defmin.fi
www.defmin.fi

tästä ovat pyöräajoneuvojen kehittämisohjelma CAVS (Common Armoured Vehicle System) ja merimiinayhteistyö NMC (Naval Mines Cooperation). Johtovaltiomallin avulla pyritään tilanteeseen, jossa puolustushallinnon vedolla kansainväliset kumppanit voivat liittyä kotimaisiin hankintaohjelmiin joustavasti. Puolustushallinto kartoittaa monikansallisten hankkeiden mahdollisuuksia ja resursoi hankejohtamisen järjestelyjä tähänastiset kokemukset huomioiden.

TKI-toiminta

Puolustusalan tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan resursseja on edelleen lisättävä ja samalla on tehtävä valintoja painopisteiksi, joissa Suomen erityisosaamista edelleen vahvistetaan. Tavoitteena tulisi olla painopisteiden mukaisten, aiempaa mittavampien TKI-ohjelmien käynnistäminen yhteistyössä puolustushallinnon, teollisuuden ja tutkimuslaitosten kanssa. Lähtökohtana TKI-työssä ovat alueet, jotka tukevat Puolustusvoimien kehittämisohjelmia ja joilla kotimainen teknologinen perusta on kansainvälistä huippua.

TKI-toiminnan resursseja vahvistetaan ja yhteistyötä muiden TKI-toimijoiden kanssa lisätään mm. EU-rahoituksen mahdollistamiseksi Suomen avainosaamisalueilla.

Teollinen yhteistyö (IP)

Tavoitteena on teollisen yhteistyön (Industrial Participation, IP) edellyttäminen nykyistä laajemmin turvallisuuskriittisissä järjestelmähankinnoissa. Tässä tarkoituksessa laaditaan IP-politiikan kokonaistarkastelu, huomioiden esimerkiksi käyttömahdollisuuksien laajentaminen sekä teollisen yhteistyön sääntöjen uudistaminen teollisen ja teknologisen pohjan turvaamiseksi.

EU:n puolustusteollisuusaloitteet

Vuonna 2021 perustettu komission puolustuksen ja avaruuden pääosasto (DG DEFIS) vastaa komission osalta puolustusalan toiminnasta keskittyen viime vuosina puolustusteollisiin aloitteisiin. Nykyisellä MFF-kaudella puolustusta on rahoitettu kokonaisuudessaan 11,25 mrd. €, jota on jaettu pääsääntöisesti kilpailullisten hakujen kautta.

Euroopan puolustusrahasto, EDF (2021-27)

Puolustusrahasto koostuu tutkimus- ja kehittämiskokonaisuuksista, ja sitä voidaan tukea yhteistyössä toteutettavia ja jäsenvaltioiden rajat ylittäviä suorituskykyjen kehittämiseen tähtääviä toimia. Tuettavat toimet kattavat puolustusmateriaalin koko tutkimus- ja kehittämissyklin. EDF:n tavoitteena on lisätä Euroopan puolustusteollisuuden ja tutkimusyhteisön kilpailukykyä, tehokkuutta ja innovaatiokapasiteettia. Rahaston kokonaisbudjetti on noin 7,3 miljardia euroa nykyiselle monivuotiselle rahoituskehyskaudelle 2021–2027.

Suomen näkökulmasta EDF on toimiva ohjelma, jolla voidaan kehittää Suomen ja Euroopan puolustusteollisuuden ja tutkimusyhteisön kilpailu- ja suorituskykyä pitkällä aikavälillä. EDF on myös edistänyt suomalaisten pk-yritysten pääsyä eurooppalaisille markkinoille. Puolustushallinnon aktiivinen vaikuttaminen EDF-hankkeisiin ja niiden ympärillä tapahtuva sidosryhmätyö ovat tuottaneet lisäarvoa kotimaisen puolustusteollisuuden ja tutkimuslaitosten erityisosaamiselle. EDF on suomalaiselle

teollisuudelle tärkeä puolustusaloite rahoituksen saamiseksi. Saanto on ollut toistaiseksi merkittävästi parempi kuin yrityksille kohdennettu kansallinen vastinraha. Suomen puolustusteollisuuden saanto tähän mennessä on noin 65 milj. €.

Yhteishankintaväline, EDIRPA (2024)

EDIRPA-asetuksen (European Defence Industry Reinforcement through common Procurement Act) tavoitteena on kannustaa jäsenvaltioita puolustusmateriaalin yhteishankintoihin. EDIRPA rahoitusvälineen budjetti oli 310 milj. €.

Puolustusministeriö kartoitti mahdollisia yhteishankintoja läheisten kumppaneiden kanssa EDIRPA-asetuksen sisältämän rahoitustuen hyödyntämiseksi. Puolustusministeriön kartoituksessa yhteensopivaksi hankkeeksi tunnistettiin Patrian 6x6 CAVS-ajoneuvohanke (Common Armoured Vehicle System). Puolustushallinto jätti sisään kesällä 2024 hakemuksen CAVS-hankkeen rahoittamiseksi EDIRPA-välineestä yhdessä Latvian, Ruotsin ja Saksan kanssa. Marraskuussa 2024 hanke-ehdotukselle myönnettiin 60 miljoonan euron rahoitus.

Ammustuotannon ylösajo, ASAP (2024)

ASAP-asetuksen (Act in Support of Ammunition Production) tavoitteena on kasvattaa eurooppalaisen puolustusteollisuuden tuotantokapasiteettia ja vastata kysyntään, avata tunnistettuja pullonkauloja, edistää ammustoimituksia Ukrainaan sekä nopeuttaa kansallisten ampumatarvikevarastojen täydentämistä. Asetuksen rahoituskuori oli 500 milj. €.

Suomesta Nammo Lapua Oy ja Nammo Vihtavuori Oy jättivät yhteensä kaksi hakemusta ASAP-rahoitukselle. Suomen Nammo sai yhteensä 32,5 milj. € ruuti- ja tykistöammustuotannon kasvattamiseen Suomessa.

EDIP (2025-27)

Komissio julkaisi EU:n puolustusteollisen strategian (European Defence Industry Strategy, EDIS) ja sitä toimeenpanevan asetusehdotuksen Euroopan puolustusteollisesta ohjelmasta 5.3.2024.

EDIP pyrkii lisäämään kannustimia tiiviimpään ja tavoitteellisempaan yhteistyöhön jäsenmaiden kesken. Ehdotukset kohdistuvat nykyiselle EU:n monivuotiselle rahoituskehykselle 2021–2027 (MFF-kausi), mutta pyrkivät luomaan näkymää myös seuraavan kauden toimille (2028-).

Asetuksen ehdottama 1,5 mrd. € rahoitusväline jatkaisi ja laajentaisi yhteishankintasetuksen (EDIRPA) ja ammustuotantoasetuksen (ASAP) toimintaa. Komissio haluaa tehdä yhteishankinnoista oletusarvon ja kannustaa myös ei-kriittisten puolustustarvikkeiden rahoittamista unionin budjetista. Tuotantokapasiteetin nostoa pyritään tukemaan laajasti, ei ainoastaan ammustuotannossa. Rahoitusväline pyrkii myös täyttämään TKI-vaiheen ja hankintojen välistä kuilua teollistamalla ja tuotteistamalla EDF-hakkeita.

Puolustuksen valkoinen kirja, ReArm Europe ja SAFE

Komission puheenjohtaja Ursula von der Leyen julkaisi 4.3.2025 ReArm Europe-suunnitelman, jonka tavoitteena on vauhdittaa Euroopan aseistautumista kasvattamalla

puolustusmenoja unionin laajuisesti. Suunnitelmaa täsmennettiin 19.3.2025 valkoisen kirjan yhteydessä. ReArm koostuu kuudesta pilarista; 1) uudesta 150 miljardin euron SAFE-lainainstrumenttista puolustusinvestointien vauhdittamiseksi, 2) finanssipoliittisten sääntöjen lievennyksistä, 3) EU-budjetin käytöstä puolustusinvestointeihin, 4) Euroopan investointipankin rahoitusmahdollisuuksien laajentamisesta, 5) yksityisen pääoman käyttömahdollisuuksien helpottamisesta ja 6) taloudellisen ennakoitavuuden varmistamisesta.

Valkoisen kirjan esittämät puutealueet, kuten tykistöjärjestelmät, ampumatarvikkeet ja ohjukset, lennokit, sotilaallinen liikkuvuus ja strategisen mahdollistajat (tiedustelu sekä viestintä- ja satelliittijärjestelmät), ovat merkittäviä myös Suomen kansallisen puolustuksen kehittämisen kannalta. Suomi korostaa erityisesti maapuolustuksen merkitystä eurooppalaisen puolustuskyvyn kehittämisessä ja teollisen ja teknologisen kapasiteetin kasvattamisessa.

SAFE-instrumentti kattaa myös yhteishankintoja tukevan teollisen infran ja tuotantokapasiteetin rahoittamisen. Lainarahoituksen saamiseen riittää, että yhteishankintaan osallistuu lainanottajan lisäksi toinen jäsenmaa tai EEA EFTA -maa tai Ukraina. Yhteishankintoihin voi osallistua mahdollisesti myös muita Suomen kannalta tärkeitä kumppanimaita.

Valkoinen kirja toteaa, että Euroopan puolustuksen jälleenrakentaminen edellyttää erittäin mittavia investointeja ja asettaa tavoitteen nostaa Euroopan puolustusvalmiutta vuoteen 2030 mennessä. Valkoinen kirja määrittelee ReArm Europe -suunnitelman puitteet, esittää perusteet ja keskeiset alueet Euroopan puolustusinvestointien lisäämiselle Ukrainan tukemiseksi.

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Puolustusministeriö
PL 31
FI-00131 Helsinki
Finland

Käyntiosoite
Besöksadress
Office
Eteläinen Makasiinikatu 8
00130 Helsinki
Finland

Puhelin
Telefon
Telephone
0295 16001
Internat. +358 295 16001

Faksi
Fax
Fax
(09) 160 88244
Internat. +358 9 160 88244

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet
kirjaamo@defmin.fi
www.defmin.fi